

Динамітовий лавреат.

Бернард Шоу і нагорода Нобла.

Нагорода за талант роздавані найсправедливішим трибуналом не можуть бути справедливими, ніж нагорода за красу. Чи оцінка твору чи є оцінкою в, все? Шведська Академія Наук, яка від 36 літ має щороку призначати одну літературну нагороду в спадщині до імені відцка динаміту, Нобла, зробила затові чимало несподіванок. Бажаючи бути справедливою, вона нагороджувала не тільки славних людей, але й тих, яких хотіла зробити славними. Або бодай багатими. Нагороджувала не тільки одних, але й народів, яких літературу хотіла пригадати світові.

Коли таку нагороду національної заохоти" достав Реймонт — усі були здивовані, крім тих, що не забули рівниці між Реймонтом і його чужинцями контрадидатгами, а навіть Жеромським і Пшибишеським. Коли ним лавреатом став Шоу, а ніхто не дивується, то збо можна розпочати ці тих, що його життя давно заглушало його творя. Бернард Шоу є ним найважливішим європейським драматургом і

одним з найоригінальніших письменників. Він ніг був дотати цю нагороду вже на противі останні 10 років — не конча аж у 70-ліття своїх уродин. Але те, що вибір пале на нього саме тепер не є, так сканата, „без глибоко" причин". Шоу написав минулого року пошу, гриму цього року на всіх європейських сценах з великим успіхом, незодбу до попередніх одного ризику: „Ся. Іванна" (Жанна д'Ара), хоч за амодернізована (мігано в основним принципом театру Шоу) — не мняла із сцен на суспільність граду затронних стріа, такія улюбленіх вічно бунтарським англійським революціонером. „Ся. Іванна" могла здолати одну умовин засражену в дано літ Нобла, щоб довгався від твору „демітму".

Нобель як хемік, а навіть поет, мав право не розумітись на літературній критикі. Та в даному випадку завжди уявти собі красюого лаврента Нобла як Шоуа, який працював у тія самостійній діяльн: знаходив динаміт... Ідеї, коли він затрив знавти в інтервію з денніварями, як хемірою обсадує ного, що не бачить в Європі більше заслуженого письменника від себе, то як відомий буде така сама шара, якби був щерим його протест обурення і відмова прийняти премію від фонду, що носить імє ванаїд

ника такої варварської зброї для імпералістичних воєн.

Але Шоу не відмовиться від великанської нагороди, хоча вона приходять до нього спінена на 30 літ, коли він уже в силі претарно жити з пера. Перш усього тому, що Нобель, так само як Шоу, вірив у свій динаміт як засіб примирення воєн, а не їх змашення. Далі тому, що Шоу належить до незвичайно людолюбно, ясно думачих людей і зробить правильний висновок, що він зуміє якати одержаний капітал розумніше, ніж письменники, які не служть ніякій суспільній ідеї. Мало є ним письменником, які на протаві всього життя проводили би головині ідеї свого світогляду крізь свої твори з такою послідовністю, живучістю, вполнятистю переконань та завзятістю як Шоу.

Ці ідеї є пропорціонально протидієві своєю абуударністю до коприжності творця, а яких є вказедем Шоу є ворогом усіх найсвятіших ідеалів сучасної суспільности, які є піддержувана її більшістю, уся її традиція, догма і прийнятні форми: він є комуністом, що відкидає насильство і верить у лібералом, соціалістом, що сумняється в розумі більшіости, скептиком, що вірить в ідеї гуманности та необхідної суспільної рівности, анархістом-іроністом, який до кожного найяснішої

ідеї аміє додати кілька немалосерно щерих застерєжень.

Ного театр є весь критикою іспіуючого суспільного ладу, сценою на його зміба, двомажні суперечности, фарисейської компроміси і недодільної безглуздість. Ця критика звернена в першій мірі проти Англії. Шоу має ірландську кров, яка не затихла в обурення і протесту" всіма бючками організму проти основних принципів англійської суспільної психології. Йосен, що почав у своїм театрі боротьбу проти „конвенціональних брєсонь" суспільного середовища творив у своїй драмі два сміти: вонад реальних кружків свій символік, над яким мисля (коли зогін) думати ті, що вчила його доглянути крізь реалістичну фабулу. Для Шоу така мармурово об'єктивна форма вадивалась навіть штучною, чи пак була невідомою для його темпераменту. Він був в уродженні дитина, не обсерватором і хотів промовити її оденічною естради тою своєю мовою, що він вічу.

Хто хоче промовити до театральних глядачів так, щобі вони його слухали, — ще й на тему філософично-суспільних проблем! — мусить що публіку пригадувати жовансь ефектними прикрасами. Шоу не заганься втягнути на сцену нічта, лєва або пайського шкід

спустити на неї дощ, константи шибеницю — всі ці причадали і для нього звичайними театральними режисерами, необхідними в даній хвилині, коли із сцени йде здроровення проповідь. Так! Шов, що протестує проти всієї проповідної моралі доказав цього чуда: Він проповідує проти неї одно та Голоси своєю мовою, відгук мораль устам одного з героїв поеми. Його найближчий приятель молодості, зкому він вводить сюжет своєї "червої" поеми, одна з найбільшох англійських театральних критиків і Теоретиків театру, Віллем Арчер ревно собі волося з голосом³⁾, коли бачив як Шов гдує собі із суворих правил найоб'єктивнішої літературної форми: драматичного інстинкту. Як його справний друг, він не пощадив його ні в одній своїй критиці, і навіть тоді, коли вже його дивні поеми йшли 100 разів з черги при повній аудиторії, восторжя прилюдно, що це не є справжні поеми, бо так поє ніхто не писав і не писав...

І в усіх його доповіді, інтелегентної аналізи тільки ці останні слова були про Шова неохайно праведні. Ніхто не писав і не писав так як, як Шов, який дає волю своєму

талантом, включаючи з усіх корів драматичної форми, так само як суспільних ідей. Ні одна драматург не вкладає стільки думок у поє в такій легкій, бреші-то безаретенсиональній формі і водно як має таку високу претензію як він. Хіба старий Толстой, коли хотів своїми творами повертати людство на найкращий шлях праведника Божого.

Але яка різниця в методі! У методі, бо Шов пише поє свідомо, обдуманно, мов суспільні статті. Він уважає себе не письменником, а публіцистом. Публіцистом у тому спеціальному розумінні: що його цікавлять тільки актуальні питання сучасної доби, до яких розв'язання він хоче причаститись. Історія Адама та Еви, Наполеона чи Шекспира це для нього сюжет до висловлення своєї думки сучасних думок. І коли він починає із висловлювання, Англіяні заступають собі вухо з обурення. Який талант і яка перекривлена голосом! — який артист і який небезвечаний агітатор, руйнує усього святого! — Так задувають вони собі ширю і не... грають його поє, вони також ширі: завжди мають за власні гроші, слухають восторжя, вони усього час дратують із до якого своїми імпертегенціями?
(Довіряючи 6/10/19)

³⁾ У перекладі „Play-Making“ „The Old Poems and the New“.

Динамітовий лавреат.

Бернард Шоу і нагорода Нобеля.

(Довіряю.)

Коли хочете в Лондоні побачити лису Шоу, мусите її довго шукати на афішах кількадесяти театрів. Найчастіше знайдете якусь у малюк „неофіційний“ театр. Один з них на скарлах міста, у найбільшій сусідстві домика Шоу, повстань відомою на те, щобі давати репертуар його п'єс для злочинців його таланту. Малесенька зала на 300 місць, наполовину заповнена чужинцями з усього світа. Шоу там повстає, треба купити білет на якийсь вистав. Шо за розумній премусі! Хто любить Шоу, той ходити на його п'єси, мов на політичні п'єсусливі вистави. Шо за прекрасній премусі! Так, що любити п'єси „Шоу, не треба як примушувати ходити в театр: муси вражати, що вистав на серію актуальних п'єсусливіх вистави.

Та в Англії таких небагато. Лежи в Лондоні білетик самого Шоу, як його п'єси. Шоу не втіває від нас, як інші його товаришп'єсусливники, сучасні „дорі“ англійської літератури, що завжди воліють знайти свого самотнього кабінету, ніж виступити на публічних вистав: Гарді, Кіплінг, Гальсворті, Конрад, Бернакс, Баррі або навіть Уелс.

Чимже-ж пояснити те, що Шоу користується таким успіхом на інших європейських сценах (головно в Німеччині), а в своїй батьківщині все ще належить до авторів „на індексі“? Перш усього тим, що Англійці спочивають найчастіше

ні міши його ілюзі сатири: шибенничного гумору та шибенничного сарказму. А розуміючи — не можуть бігти оплесків. Вони мають сміливість не грати комедії, ні в жарті, ні на сцені, яка так часто повторється напр. у нашій сучасності, коли однією рукою гладять автора за талант, а другою зачімають перек ним діври або з якоюсьшо зачімають міш його домика, з острахом перед його „страшним“ састоглядом. На чужинній сцені полована сатири Шоуу трапляє своє вістрі, хоча мало з п'єс такого „заказано-європейського“ духа, як вистора „Людина та надлюдина“, Володимо, що комедія в далеко більшій мірі звязана з національним побутом як драма; нема нічого важкого як зрозуміти чужинній гумор. А Шоуу глибокий гуморист, ще й англійсько-ірландський. Англійський гумор має відбильша масу похоронної похоти. А ірландський мовно динамітом. Чи треба прагадувати, що ірландці не з нікого Англійцем: ні сам Шоу, ні сам Англійці не можуть уразити його таким. Те, що він п'єше англійською мовою, не з дім він ще дозволю. Конрад, вінучи цією мовою вказав себе ніколи Пастернак, ніколи Франсуазу, а Лейфвалдо Гіри — Яношем.

Те, що в творях Шоуу виче Англійці глузом та образом, чужинці можуть слухати з насолодою. Миши діло, чи всі ці суперечки Шоуу з англійською сучасністю з дім них умовні зрозуміли.

Ціл, з велики він змагається, з достулію зломучував Європейців, тим, які він осмілю, можна зайти скрізь, але для зрозумілих ширши састогляду, з якого він викад свої привуда людській короткозорості та глузом, треба знати на той бонітський острі вказівки він пра-

гидяться безодина та шипити сучасної культури. Ні в однім народі суперечности погадає не зарозуміються в такому мисленні як в Англії, бо відк відом не відстоюються з такою точністю різноманітні традиції, сучасності класи і ярмостіливості втічів.

Шоу, як усі Англійці, трапляє життя на-ні як поважку боротьбу, не-ні як спорт. Дал Англійці нема поважній боротьби, а який обов'язувався би суворій правди чести, як спорт. Так глядять на свою літературну діяльність і Шоу. І тому він, так жвані (Англійцями) „люди суздоду“, часто добудував в помисках поглядів Шоуу тільки жартів та пародію, так, де він мисав ізго обмиту кровю серця Англії, який уряд у Шилліта Шоуу не хотіо салести німак подікази своему найбільшому драматургові і найорганізаційнішому письменникові, розуміє добре, що його найкрасотій дитяти з тільки шадю форм жартів, але по суті — поважно обдумав, поважно здійснював і поважно побезсвідів.

Кожна п'єса Шоуу з тільки половачено його твору. Другий неважчарний злобий гуморист Англій найбільше протеканий Шоуушого мово састогляду — Честертон, який був дуже доволно, що Шоуу п'єше свої п'єси тільки на те, щобі мати намістити до чого передумою. Дивні передумови до його п'єс з доміш, ніж самі п'єси. У них він вкладав з незвичайною ясністю генику твору, його периску ілюзі і ітерарійну форму, доповнювати його воляким констатрами та власною критикою. З одної і той самої ілюзі ярмості дві літературні форми мовсім різні — передумою можна читати без п'єси як місцяційн ярмост сучасності-філософської критики, п'єсу можна оглядати в театрі, без відомою що

автор мисав у ній так велике інтелектуальне зусилля.

Для всіх, що цікавились повнозвідильно творчості Шоуу з різким ярмост таланту, який при теббі мисав до злочинних виступів, який сотворив таких багатей світ п'єсатей, одніми телом таких різноманітних переживань. Він уміє висловлювати і з самим безпосредньо зрозумілими суб'єктивній поглядом, а одночасно творити найкрасотійше об'єктивній тина, далі своїй душі та ідеології.

Чи треба добувати характерістичну „ознаку часу“ в тім, що з відомітих від німак нагорода дивна Нобельською премією Кіплінга — величична англійською ітерарійно, він дістав що нагороду найбільшій автор шого ітерарійно — Шоуу? Мисав ні, Шиллітська Академія Наук повстає на дімні мисаву на боці сучасній састогляду кандидат. А проте на й мисавні миса заважати факт, що Шоуу з найбільше європейським найкрасотій сучасно-англійським, сучасній письменником і що він заріть прагадальній голосуваній, викад б'є скрізь, поза Англійю, найкрасотій самість голосів. Титул „лауреат“ не влічав на його характер творчості, так само як не влічаву на ній його мисаві та успіхи. Він мисав до той групи Нобельської лауреатів, що А. Франс і Кнут Гамсун, які не в сам були примаритись до останній завдання з тільки компромісами і так само як патрон і фонду, який і пост Нобель, серед м'єр про ярмост найбільшій, ідеалістичній поряді і састогляду для терміні людській ярмостілі вічно в своїм кабінеті від мовни — динамітом.